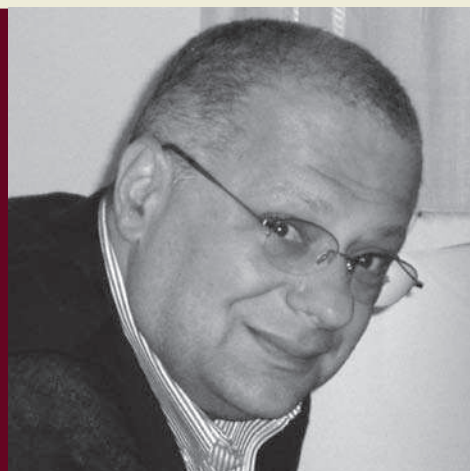

Стефан Попов

Импийчмънт, импийчмънт

„Отсечете им главите”, крещи през няколко минути Кралицата в „Алиса”, възбудена от самия акт на изричане на тези фатални слова.

По същия начин група народни представители се омагьосаха от разкритието, че обладават способността да чуруликат „импийчмънт”, „импийчмънт”. Повод са резервите на президента Първанов към отзоваване на посланиците от Анкара и Вашингтон. Ако активистите на импийчмънта бяха употребили правилната дума – обвинение – щяха да излязат от унеса и магията да се изпари.

Георги Първанов е сериозен повод да се мисли за радикално свиване на частичните изпълнителни правомощия на президента у нас. В този смисъл България има късмет с президент, който е бил агент на ДС и не го канят на годишнината от падането на Берлинската стена, прояви се като пъргав брокер на най-съмнителната коалиция в новата ни история, открито застана на страната на архипрестъпника Милошевич срещу САЩ и съюзниците, бе противник на членството в НАТО, не е в час с нито една глобална инициатива, свързана с промените в климата, борбата с бедността или СПИН, най-сетне парадира с маниакални ловни увлечения, от които би се срамувал президент на цивилизована страна в 21 век, и т. н. Това са все важни заслуги на настоящия президент: тъй като малцина си дават сметка колко нескопосано е замислена президентската институция, тези по-лични неща са далеч по-ефикасни ензими за една промяна на Конституцията. Т. нар. импийчмънт обаче е последното нещо, което би помогнало на каузата по съкращаване на този рудиментарен орган в българската парламентарна република. Нещо повече, импийчмънт ще обърне ефекта от **всички онези полезни неща, които Първанов е направил по време на осемгодишните си усилия по конструктивно дискредитиране на институцията президент.**

Импийчмънт е термин от английското обичайно право. Английското impeachment произлиза от латинското impedire. Означава препъвам, възпрепятствам, правя обструкция. Известно е в конституционната практика на Англия от 12-13 век. Impeachment има тясно значение: това е възможността на законодателното събрание да повдига обвинение срещу лице на обществена длъжност. В популярната употреба импийчмънт означава отстраняване от длъжност. Но правното значение е ограничено само до повдигане на обвинение от законодателното събрание. Друга инстанция играе роля на съд и се произнася дали обвинението е основателно.

В българската Конституция от 1991 година е разписана прецизна позитивно-правна регламентация на обвинение срещу президента. (Звучното „импийчмънт”, разбира се, е дума на градския политически фолклор.) Обвинението се повдига от 2/3 от народните представители и се внася за разглеждане в Конституционния съд, който решава дали президентът трябва да бъде отстранен. Англосаксонското обичайно право оставя открит въпроса кога може да се предприеме импийчмънт, на практика поводът може да е всичко, което мнозинството реши. Обратно, българското континентално право по експлицитен начин ограничава обвинението до държавна измяна и нарушение на Конституцията. Конституционният законодател и тук е бил ненужно бърлив: достатъчно е било да запише само „нарушение”, тъй като държавната измяна на държавен глава е именно нарушение на Конституцията (сега текстът звучи като „откъснах едно кокиче и едно цвете”). Нека си представим, че квалифицирано мнозинство от 2/3 от всички народни представители повдигне обвинение срещу Първанов.

Най-вероятният изход ще бъде провалът му в Конституционния съд.

В случая - къде в изказаните от Първанов съмнения, или дори отказ да подпише указ за отзоваване на посланиците, съдът би могъл да намери нарушение на Конституцията? Напротив, КС ще констатира, че това са конституционни права на президента, а обвинението е неоснователно. Но Първанов може да опита и по-твърда игра, ако случай-

но се повдигне обвинение. Той може да сезира Конституционния съд за преценка на всяко действие на Народното събрание, включително и за обвинението срещу самия него. Ако Първанов направи този особен ход, съдът ще трябва да преценява не дали обвинението е основателно, а дали при самото му повдигане са спазени конституционните условия за него. В този случай съдът ще играе обичайната си роля на интерпретатор на Конституцията, а не извънредната роля на съдебна инстанция по обвинение срещу президента. И ще отсъди, че 2/3 от народните представители погрешно са тълкували задълженията на президента като нарушение на Конституцията. Решението ще бъде в смисъл, че изобщо не може да бъде повдигнато обвинение, което да бъде разглеждано в Конституционния съд. Това е сложна конституционна спекулация. Но ако се намери добре артикулиран юрист (не, това не е лесно), който да развие аргумента, може да не се стигне до обсъждане на обвинението по същество.

Но при всички случаи

съдбата на злополучното обвинение ще бъде единствено да осигури драматичен контекст за героизиране на президента.

В резултат след всички заслуги за разграждане на репутацията на президентската институция, звездата на Първанов ще грейне по най-неочакван и за самия него начин. В коридорите на президентството ще се чуе радостен кикот по повод подаръка, направен от "абдалите вдясно".

Ако конституционното мнозинство е решено да се заеме

По изключение

Във Великобритания в последните години на два пъти са правени закани процедурата импийчмънт да бъде стартирана срещу Тони Блеър заради войната в Ирак. В парламентарна република обаче тя няма особен смисъл. От една страна, мнозинството излъчва и поддържа министър-председателя и не би допуснало да му се повдига обвинение. От друга, ако мнозинството в парламента се смени, министър-председателят също е заплашен от отстраняване, без да се прибегва до помпозното "импийчмънт". Това ни подсказва, че процедурата по импийчмънт е запазила смисъла си за случаи, в които законодателното събрание решава да отстрани висш служител, избран извън него и по друг ред, на пример губернатор в САЩ, кмет на София, президент на Пакистан, и пр.

В САЩ импийчмънт на държавен глава е прилаган само два пъти: срещу Андрю Джонсън в 1868 година (по повод конфликт с Конгреса заради незачитане на един съмнителен закон, по-късно отхвърлен от Върховния съд) и срещу Бил Клинтън през 1998 година (за лъжесвидетелстване и възпрепятстване на правосъдието в случая "Люински"). През 1974 година, малко преди Конгресът да започне процедура срещу Ричард Никсън във връзка с „Аферата Уотъргейт“, той подава оставка. Обвинението се повдига от 2/3 от членовете на Камарата на представителите и се представя в Сената, който играе ролята на съд. И в двата случая с американски президенти обвинението е отхвърлено от Сената, тъй като не събира нужното мнозинство от 2/3. На други равнища на федералната администрация процедурата е задвижвана само 16 пъти за над 200 години, от тях 7 пъти успешно. Изобщо, прословутият импийчмънт е извънредно действие, белязан е от изключителност.

с президента, то трябва да действа в противоположна посока, съчетавайки политически и конституционни мерки. От една страна - да остави Първанов на мира, което политически означава да му отреди предпензионен покой и забвение. От друга - да премисли как може да ограничи правомощията му, без да влиза в конфликт с абсурдното условие за Велико народно събрание.

В конкретния случай с посланиците най-простото решение е да се отнемат правомощията на държавния глава по назначаването им. Публичен скандал няма да има, защото никой не ще се трогне от раздаването на държавни синекури. Още повече, че откакто по света има самолетни полети, посланиците са предимно масовка на светските салони, а сериозните междудържавни решения минават покрай тях. Въпреки това, докато ги има, добре е назначението им да се утвърждава от някаква надзорна инстанция. Това може да се прави от Народното събрание, да се предшества от публично изслушване, след което президентът да не може да откаже издаване на указ. Такава стъпка би дала начало за преодоляване на вредното двуглавие във външната политика на България. ■